

Ayaan

1

Veertien jaar geleden begon een Afrikaanse asielszoekster in een Nederlandse caravan aan een onstuimige carrière. Toen ze in 2006 weer vertrok, had ze heilige huisjes omvergetrokken, gewone en prominente Nederlanders op de kast gejaagd en een kabinet opgeblazen. Alies Pegtel reconstrueert aan de hand van talrijke bronnen en interviews het fenomeen Ayaan Hirsi Ali.

Deel 1: De creatie van een mythe.

Deel 1

De creatie van een mythe

Hoe een Somalische asielszoekster omarmd wordt door het Nederlandse establishment.

Deel 2

Een modelvluchteling

Hoe Ayaan op de fiets de harten van Nederlanders veroverd.

Deel 3

Helemaal ingeburgerd

Hoe Ayaan in Leiden studeert en haar eerste Nederlandse liefde ontmoet.

Deel 4

De Somalische Voltaire

Hoe een moslima zich bekeert tot de ideeën van de Verlichting en hoe zij ontdekt wordt door de media.

Hirsi Ali

De creatie van een mythe

Ayaan Hirsi Ali was op zaterdag 13 mei 2006 het middelpunt van zeven heren van middelbare leeftijd. Ze bevond zich te midden van schrijver en columnist Leon de Winter, hoogleraar en publicist Paul Scheffer, hoogleraar Paul Cliteur, hoogleraar en NRC-columnist Afshin Ellian, *Trouw*-columnist Sylvain Ephimenco en de voormalige chefs van het *Trouw*-katern Letter & Geest, Chris Rutenfrans en Jaffe Vink.

Het erudiete gezelschap had zich naar het huis van een van de heren gespoed voor crisisberaad. Hun vriendin, de Somalische Hirsi Ali, bedreigd critica van de islam, moedig voorvechtster van de emancipatie van moslimvrouwen, beroemd VVD-Kamerlid, dreigde haar Nederlandse paspoort te verliezen.

Twee dagen eerder had een tv-reportage van *Zembla* opgerakeld dat Hirsi Ali in 1992 onder valse voorwendselen een verblijfsvergunning had gekregen. In reactie daarop had minister van Vreemdelingenzaken Rita Verdonk een onderzoek ingesteld naar haar naturalisatie. De voortekenen waren niet gunstig; de kans bestond dat de minister zou oordelen dat Hirsi Ali haar Nederlanderschap nooit rechtmatig had verkregen en dat zij haar paspoort moest inleveren.

Om die schande voor te zijn, speelde Hirsi Ali met de gedachte haar Kamerlidmaatschap onmiddellijk neer te leggen en Neder-

land te verlaten. Op 1 september zou ze toch beginnen als *fellow* bij het American Enterprise Institute, een conservatieve denktank in Washington; de affaire rond haar paspoort zou haar vertrek met enige maanden bespoedigen.

Maar in stilte weggaan, dat was niets voor Hirsi Ali. Ze had alvast een persconferentie belegd op dinsdag 16 mei in het Haagse Nieuwspoor waar ze haar vertrek zou aankondigen voor pers uit binnen- en buitenland. Haar afscheidsspeech moest waardig zijn, zo oordeelden ook de heren. Door al hun talent te verenigen, zou het moeten lukken om binnen de korte tijd die beschikbaar was een daverend slotakkoord voor haar te produceren.

Die avond werd druk overlegd over wat Hirsi Ali te doen stond. Was het beter om met onmiddellijke ingang op te stappen, of om in de Kamer te blijven tot september, zoals Leon de Winter en Afshin Ellian haar adviseerden? Over de inhoud van haar speech werd ook gesproken; moest ze Verdonk noemen of was het krachtiger om de minister te negeren?

Ondanks het belang van wat op het spel stond of misschien juist wel vanwege de spanning daarover, zegt De Winter, was het 'een van de hilarische, chaotische avonden' waarbij Hirsi Ali het middelpunt van het herengezelschap was. Er werd gelachen, er werd het nodige gedronken, en er werd vooral veel en heftig gepraat.

Hoe de speech uiteindelijk tot stand kwam? Ellian lacht dat er ►

Deel 5

Schatje van de grachtengordel

Hoe Ayaan wordt bedreigd en door intellectueel Nederland gretig in bescherming wordt genomen.

Deel 6

Van links naar rechts

Hoe Ayaan na een rumoerig afscheid van de PvdA ook voor ophef zorgt bij de VVD.

Deel 7

Van Zomergast tot onderduiker

Hoe Ayaan na de tv-vertoning van *Submission* en de moord op Theo van Gogh ons land ontredderd achterlaat.

Deel 8

Geboorte van een wereldster

Hoe Nederland te klein wordt nadat Ayaan door *Time* is uitverkoren als een van 's werelds invloedrijkste mensen.

- ▶ 'natuurlijk geen computer op tafel stond'. Volgens De Winter ging het die keer zoals wel vaker gebeurde met de voordrachten van Hirsi Ali: de volgende dag circuleerde per e-mail een tekst tussen de vrienden die hun bijdrage leverden, maar 'Ayaan was altijd diegene die uiteindelijk zelf precies besliste wat ze zei'.

Drie dagen later, op dinsdag 16 september, stond Hirsi Ali in een witte blouse voor de verzamelde pers in Nieuwspoor. Daar bleek weer eens dat zij met recht een mediaster genoemd mag worden. Met dichtgeknepen stem sprak zij de woorden die ze met hulp van haar vrienden had opgeschreven: "Nu vraagt u zich wellicht af: Hoe heet ik?"

Ik ben Ayaan,
de dochter van Hirsi,
die de zoon is van Magan,
de zoon van Isse,
de zoon van Guleid,
die de zoon was van Ali,
die de zoon was van Wai'ays,
die de zoon was van Muhammad,
van Ali, van Umar,
van het geslacht Osman,
de zoon van Mahamud.

Vorige week was er nog enige verwarring over mijn naam. Hoe ik heet? U weet nu hoe ik heet."

Dat zij onder zulke moeilijke omstandigheden toch zo dapper het woord voerde, maakte diepe indruk. Op het verzamelde journaal en op de leden van het Nederlandse parlement die via tv-toestellen in het Kamergebouw haar toespraak volgden. Toen Hirsi Ali uitgesproken was, applaudisseerde iedereen minutenlang.

Missie geslaagd. Mede dankzij de vereende krachten van haar vrienden kon Hirsi Ali met fier opgeheven hoofd de Kamer verlaten.

Geen mens die op dat moment wist dat Hirsi Ali haar tekst niet in haar eentje had geschreven, maar dat ze de beschikking had gehad over zeven beroemde ghostwriters. Wonderlijk dat deze mannen zich zo dienstbaar opstelden, dat zij zo'n belangrijke rol speelden en al die tijd zelf voor het grote publiek onzichtbaar bleven. De arabist Hans Jansen, ook een van Hirsi Ali's naaste vrienden, maar niet betrokken bij haar afscheidsspeech: "Als vanzelf gaan mensen om haar heen zich voor haar inspannen. Ayaan is een koningin, wij waren haar lakeien."

Genomineerd voor de Nobelprijs voor de Vrede in 2006, sterf op de Frankfurter Buchmesse in hetzelfde jaar, met haar beeltenis tussen die van Nelson Mandela en Che Guevara, een coverline op *Newsweek* – wie Hirsi Ali's wapenfeiten telt sinds haar vertrek uit Nederland, kan niet anders dan diep onder de indruk zijn. Het is ongekend dat een Nederlander, laat staan een jonge zwarte vrouw, op het wereldtoneel zo nadrukkelijk naam maakt tussen de groten der aarde.

Nu had Hirsi Ali in Nederland al een fenomenale carrière achter de rug. Van anonieme Somalische immigrant, die in 1992 naar eigen zeggen met één schoudertasje naar Nederland kwam, groeide ze binnen tien jaar uit tot een vrouw die jarenlang het politieke debat beheerste. Als publiciste, als VVD-Kamerlid

en als maakster van de film *Submission I* bracht ze Nederland in rep en roer.

Vrijwel onmiddellijk na haar publieke verschijning werd Hirsi Ali een van de meest controversiële personen van het land: geadooreerd en bewonderd, maar ook gehaat en bedreigd om haar onwrikbare standpunt dat de islam zonder modernisering niet te verenigen is met de westerse samenleving.

Nadat de Nederlandse Marokkaan Mohammed Bouyeri op 2 november 2004 in Amsterdam *Submission*-regisseur Theo van Gogh vermoordde, groeide de controverse rond haar persoon. Maar in het buitenland werd ze een ster. In november 2005 werd ze door het Amerikaanse blad *Time* uitverkozen tot een van de honderd meest invloedrijke personen ter wereld. En vanaf dat moment leek Nederland te klein voor haar. Als veelgevraagd spreekster op internationale podia leek het of Hirsi Ali vaker in het buitenland was dan in de Tweede Kamer.

Tot de *Zembla*-reportage van 11 mei haar verzonnen vluchtverhaal oprakelde – toen was ze even helemaal terug. D66 zei als gevolg van de 'paspoortaffaire' het vertrouwen op in minister Verdonk, waardoor het tweede kabinet van CDA-premier Jan Peter Balkenende op 29 juni 2006 viel.

Indachtig de avond waarop haar vrienden zich bogen over een finaal klapstuk, had Hirsi Ali het zich niet mooier kunnen wensen dan dat ze parlementaire geschiedenis schreef met de val van een kabinet. Maar vanuit de Verenigde Staten reageerde ze dat dit voor haar 'niet had gehoeven'.

Hirsi Ali's aandacht werd opgeslokt door haar nieuwe vaderland. Om sneller naam te maken in de Verenigde Staten had haar Amerikaanse uitgever Simon & Schuster haar aangeraden een autobiografie te schrijven. Hirsi Ali had tegengesputterd en gezegd dat ze daar geen tijd voor had. Geen punt: de uitgever had een ghost-

writer ingeschakeld en in New York een appartement gehuurd. In 2005 had Hirsi Ali 's ochtends liggend op de bank met een kop koffie in het Engels haar levensverhaal verteld.

In het voorjaar van 2006 was het manuscript zo goed als af, maar door de recente ontwikkelingen moest er nog snel een deel worden bijgeschreven. Dat de vluchteling Hirsi Ali, die bedreigd werd om haar mening, zich genoodzaakt had gezien om 'weer haar koffers te pakken' en het tolerante Nederland te verlaten, mocht in haar levensverhaal niet onvermeld blijven.

'Als vanzelf gaan mensen om haar heen zich voor haar inspannen. Ayaan is een koningin, wij waren haar lakeien.'

Op vrijdag 29 september 2006 verscheen Hirsi Ali's autobiografie, *Mijn vrijheid*. Het boek zou in vijftien landen verschijnen; Nederland kreeg de primeur. Het eerste exemplaar reikte Hirsi Ali in selecte kring uit aan vice-premier Gerrit Zalm, die ze voor het oog van de tv-camera's haar 'politieke peetvader' noemde.

NRC Handelsblad, *Marie Claire*, *Volkskrant magazine*, *Red*, de *TROS TV Show* – Hirsi Ali was overal om haar boek te promoten. Binnen twee dagen was de eerste druk van 15.000 exemplaren uitverkocht. Opnieuw een indrukwekkende prestatie.

Hirsi Ali leek dat ook te vinden toen ze in de talkshow van Jeroen Pauw en Paul Witteman reageerde op de vraag waarom de aandacht van de media zich had verlegd van haar boodschap naar ▶

► haar persoon. “Ik heb me dat zelf ook afgevraagd,” zei ze. “Mijn verklaring is dat er al een debat gaande was over de immigratie van niet-westerse allochtonen. Dat debat speelde zich af tussen de multiculturalisten en hun tegenstanders à la Frits Bolkestein en Paul Cliteur, die heel duidelijk zeiden dat de westerse cultuur superieur is. En toen kwam er een niet-westerse moslimimmigrant, ook nog eens een vrouw, die heel duidelijk partij koos in de discussie. Dat was nieuw. Wat ik zeg is niet nieuw, het is niet origineel; het bestond al.”

Een bescheiden zelfanalyse, zeker van iemand die door intellectuelen wordt bejubeld om haar scherpe intellect en wel de ‘Nederlandse Voltaire’ of ‘Jeanne d’Arc’ is genoemd. Eindeloos is de reeks van artikelen die is gewijd aan haar militante feminisme, haar anti-multiculturalisme, haar geloof in het verlichte individu en haar warsheid van consensuspolitiek. Maar zelf beweert Hirsi Ali dat haar ideeëngoed niet nieuw is en ook niet origineel.

Als dat inderdaad het geval is, dan roept dat de vraag op waarop haar fenomenale carrière dan wel is gebaseerd. Hoe slaagde Hirsi Ali erin wereldwijd bekend te worden als revolutionair denker? Waarom riepen haar uitspraken zoveel heftige emoties op?

Opvallend is dat deze voor de hand liggende vragen niet eerder werden gesteld. Zelfs journalisten die in Hirsi Ali’s nabijheid verkeerden, beschrijven haar als de persoon die zij zelf ontkent te zijn: een origineel en oorspronkelijk denker. *Opzij*-hoofdredacteur Cisca Dresselhuys noemde haar een wetenschapster. En *Volkskrant*-journalisten Sara Berkeljon en Hans Wansink bedachten zich niet toen Hirsi Ali hun in maart 2005 vroeg om een boek te schrijven ‘over het Ayaan-effect’, waaraan ze zelf graag wilde meewerken. In het resultaat van deze samenwerking, *De orkaan Ayaan*, stellen de auteurs vast dat de intellectuele erfenis

van Hirsi Ali bestaat uit ‘politieke opstellen, toespraken en een levensgeschiedenis die zij verbindt met haar politieke missie’.

Dat de journalisten de politieke opstellen en toespraken aan Hirsi Ali toeschrijven, is opmerkelijk. De scène van het spoedberaad van haar vrienden op 13 mei, waar zij werd geholpen bij haar afscheidsspeech, staat ook beschreven in hun boek. Wansink en Berkeljon verbinden er geen andere conclusie aan dan dat de ondersteuning ‘van intellectuele geestverwanten en medestrijders de kwaliteit en leesbaarheid van haar werk ten goede kwam’.

Maar hoeveel steun ontving Hirsi Ali precies bij haar schrijfwerk? Bedachten en schreven bevriende intellectuelen complete stukken voor haar, werkten zij haar ideeën uit, of werd ze alleen stilistisch geholpen? Wie waren deze behulpzame geestverwanten, en waarom wilden ze Hirsi Ali helpen?

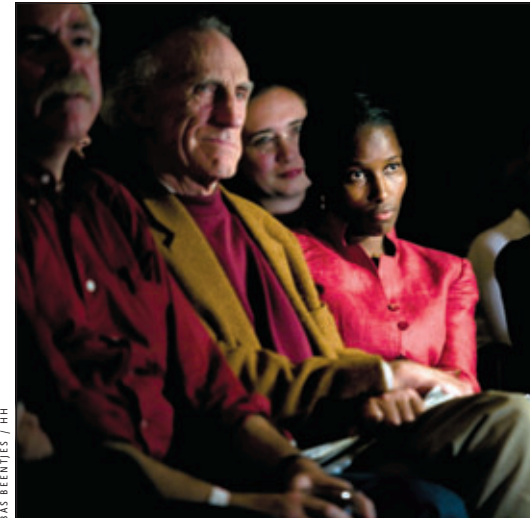
Uit gesprekken met mensen die in haar nabijheid verkeerden, blijkt dat het woord ‘ondersteuning’ wel een erg bescheiden voorstelling van zaken geeft. In een flink aantal gevallen namen vrienden en bekenden het simpelweg van Hirsi Ali over en zetten zij een artikel of toespraak voor haar op papier. Haar spookschrijvers waren bovendien niet alleen afkomstig uit de befaamde herenclub die zich over haar afscheidsspeech boog. Hirsi Ali kreeg hulp van verschillende mensen die haar pad kruisten, variërend van vrouwelijke journalisten en wetenschappers uit de stal van

het feministische maandblad *Opzij* tot oud-PvdA-politici, waarover later meer.

In Den Haag is het algemeen bekend dat politici wel gebruik maken van speechwriters; Frits Bolkestein is een goed voorbeeld. Maar in het geval van Hirsi Ali ligt dat anders. Zij maakte oorspronkelijk naam als publiciste van vrij persoonlijk getinte artikelen. De stukken die zijn gebundeld in *De zoontjesfabriek* en *De maagdenkooi* maakten vooral indruk omdat zij als geen ander wist waarover zij het had; als ex-moslima, opgegroeid in de islamitische wereld, bood zij haar Nederlandse lezerspubliek een uniek inkijkje in de geloofwereld van moslims. Omdat zij aan den lijve had ondervonden hoe moslimvrouwen worden onderdrukt, had zij alle recht van spreken als zij de islam ‘achterlijk’ noemde en als zij beweerde dat dit geloof botste met de grondwaarden van de democratie.

Nu blijkt dat een aantal van deze artikelen en voordrachten niet door Hirsi Ali zelf is geschreven maar dat bevriende autochtone Nederlanders hun gedachten onder haar naam op papier zetten, werpt dat een ander licht op wat het werk leek van een ervarings-

**Hirsi Ali vroeg hun
een boek te schrijven
‘over het Ayaan-effect’.
Ze wilde er zelf
graag aan meewerken.**

deskundige – waren de Somalische getuigenissen wel Somalisch? Of waren ze eigenlijk *made in Holland*? Dat het Nederlandse establishment van links tot rechts aangenaam door Hirsi Ali’s werk werd verrast of juist geërgerd raakte, is achteraf bezien minder bijzonder dan het leek: zij lazen ideeën die uit hun eigen midden kwamen en die hen wellicht daarom onmiddellijk troffen.

Ontegengesteld bezat Hirsi Ali de bijzondere kwaliteit om anderen voor zich te mobiliseren en ze beschikte over de gave om de ideeën van haar souffleurs met verve in de media uit te dragen. Zij combineerde verbale vaardigheid met charme en ze had het lef om onwelgevallige standpunten tot vervelens toe te herhalen.

Haar afkomst verleende Hirsi Ali ongekende autoriteit in het integratiedebat. Vrijwel direct na verschijning van haar eerste publicaties in 2001 vertelde ze in de pers dat zij als 22-jarige Somalische naar Nederland was gevlucht om te ontsnappen aan een gedwongen huwelijk met een verre neef in Canada. Ook vertelde ze dat ze als vijfjarig meisje was besneden.

Haar unieke positie als charmante en mondige ervaringsdeskundige van de islam werd alleen maar sterker toen zij in 2002 liet weten dat zij niet langer geloofde. Nadat ze als afvallige moslima op tv de islam had bekritiseerd, werd zij bedreigd en vluchtte ze tijdelijk naar Amerika. Vanaf dat moment leeft Hirsi Ali onder permanente bewaking en is ze het levende bewijs van haar eigen ►

CUIDO BENSCHOP / ANP

Ayaan Hirsi Ali tijdens de persconferentie waar ze haar vertrek aankondigt, mei 2006

Onder: met Theo van Gogh op de set van 'Submission I', augustus 2004

Haar unieke positie als ervaringsdeskundige werd alleen maar sterker toen Hirsi Ali liet weten dat ze niet langer geloofde.

THOMAS KIST / ANP

Hirsi Ali in het opvangcentrum

in Lunteren, 1993

Linksboven: een debat in

De Rode Hoed, 2005,

met rechts Jaffe Vink

- ▶ stelling dat de islam, in tegenstelling tot het christendom, geen ruimte biedt aan critici.

Dat Hirsi Ali met gevaar voor eigen leven doorging met het bekritisseren van de islam, dwong met name na de moord op Van Gogh wereldwijd bewondering af. Al zijn er in Nederland ook nogal wat critici die vonden dat zij met *Submission I* de tegenstellingen onnodig op scherp zette. In de weerzin die moslims tegen Hirsi Ali hebben, zagen zij de bevestiging dat haar pogingen om moslimvrouwen te emanciperen een averechts effect hebben gehad.

In de media waren de Hirsi Ali-aanhangers uiteindelijk in de meerderheid. Dat bleek door de ophef die ontstond na de beruchte *Zembla*-uitzending *De heilige Aayaan*. In de reportage werd opgerakeld dat Hirsi Ali bij haar aankomst in Nederland in 1992 had gezegd dat ze rechtstreeks was ontsnapt aan de burgeroorlog in Somalië, terwijl ze in werkelijkheid al jaren in Kenia woonde waar haar familie de vluchtelingenstatus bezat. Uit angst dat haar bedrog ontdekt zou worden, had ze verteld dat ze was geboren op 13 november 1967, in plaats van in 1969. En ze zei dat ze Hirsi Ali heette, terwijl het Hirsi Magan moest zijn.

Nieuw was deze informatie niet. Hirsi Ali had haar leugens zelf, zij het nogal versnipperd, sinds 2002 naar buiten gebracht in verschillende interviews. De VVD-top bleek bij haar voordracht als Kamerlid in 2003 ook volledig op de hoogte.

Voor de doorsneekijker was het wel nieuws. Getuige de reacties op internetfora waren veel Nederlanders geschokt dat Hirsi Ali, die als VVD-Kamerlid mede verantwoordelijk was voor het stringente asielbeleid, als vluchteling zelf een loopje met de waarheid had genomen om een status te krijgen. Dat minister Verdonk Hirsi Ali op 15 mei een brief stuurde dat zij geen recht had op haar paspoort, vonden veel burgers begrijpelijk.

Hier tekende zich de kloof af die Nederland sinds de opkomst van Fortuyn verdeelt. Terwijl veel gewone Nederlanders begrip hadden voor Verdonk, sprak Den Haag er schande van. Politici verweten haar dat zij de kwestie misbruikte voor haar eigen doeleinden: Verdonk wilde lijsttrekker worden van de VVD, en over de rug van Hirsi Ali zag zij kans om zich als rechtlijnig leider te profileren.

Conform de Nederlandse reflex om in crises terug te grijpen op de Tweede Wereldoorlog, vergeleek rechtsfilosoof Dorien Pessers Verdonks strikte beleid met Hitlers 'Befehl-cultuur'. Zelfs Hirsi Ali's grootste critici sprongen voor haar in de bres. Schrijver Geert Mak, die *Submission I* nog had vergeleken met het werk van Goebbels, stelde een petitie op waarin stond dat zij Nederlandse hoorde te blijven.

Behalve Verdonk kregen de makers van *Zembla* ervan langs. Zij werden onder andere in *de Volkskrant* en *Elsevier* beschuldigd van karaktermoord en tendentieuze journalistiek, terwijl *Zembla* ook zaken boven tafel had gekregen die tot dan toe onbekend waren. Zo zei Hirsi Ali's ex-man, net als een aantal familieleden, dat zij niet was uitgehuwelijkt maar dat zij haar huwelijk had gebruikt om naar Europa te komen.

De vraag of Hirsi Ali behalve over haar personalia ook over andere zaken had gefantaseerd, kreeg van journalisten minder

aandacht dan de twijfelachtige motieven waarmee de *Zembla*-collega's in hun ogen te werk waren gegaan. En dat is merkwaardig; dat Hirsi Ali's vluchtverhaal onderwerp van onderzoek werd, lag mede aan haarzelf. Haar levensgeschiedenis was immers de sokkel waarop haar politieke boodschap rust.

Wat de commotie rond *Zembla* aantoonde, is dat de ware identiteit van Hirsi Ali er voor haar invloedrijke aanhang niet meer toe deed. Als bedreigde wereldster had zij in 2006 zo'n onaanastbare positie bereikt, dat zij boven iedere vorm van twijfel was verheven.

Iemand als Eurocommissaris Neelie Kroes, die in het openbaar had gezegd dat 'Hirsi Ali vijf burgeroorlogen had overleefd', voelde zich niet geroepen die opmerking te corrigeren toen bleek dat ze had overdreven.

Aan de vooravond van de parlementsverkiezingen op 22 november 2006 roemde cabaretier Freek de Jonge in zijn conference Hirsi Ali omdat zij beseft 'dat vrijheid dagelijks bevochten moet worden'. Levend onder permanente bewaking, was de rechtse politica Hirsi Ali ook voor links een bewonderenswaardig symbool van de strijd om de vrijheid van meningsuiting.

Daar was de kloof die het land sinds Fortuyn verdeelt: Rita Verdonk kreeg steun van gewone Nederlanders, maar niet van Den Haag.

In de verklaringen die Hirsi Ali aflegde bij haar vertrek naar de Verenigde Staten, herhaalde ze telkens dat ze 'heel veel aan Nederland te danken heeft'. "Nederland heeft mij gevormd tot wie ik ben." Daarmee leek zij te verwijzen naar de mogelijkheden die ze had gekregen om zich te ontwikkelen: taallessen, haar universitaire studie politicologie en haar banen bij de Wiardi Beckman Stichting en de VVD. Maar gezien de hulp van intellectuelen die ze ontving bij haar voordrachten en publicaties, of een boek als *De orkaan Aayaan* dat op haar verzoek werd geschreven, is Hirsi Ali op veel meer manieren 'gevormd'.

Brede steun vanuit het Nederlandse establishment zou haar razende carrière goed verklaren. Als intellectuelen achter de coulissen haar stukken schreven, journalisten dat werk gezag toekenden en een Eurocommissaris haar een geschiedenis toedichtte die ze niet bezat, dan heeft intellectueel Nederland bijgedragen aan de creatie van een mythe rondom een beeldschone Somalische vluchteling die genadeloos haar vinger wist te leggen op de zere plekken in de samenleving. Of het nu ging om haar uitspraak dat de profeet een pedofiel was, de oproep tot de derde feministische golf, haar overstap van PvdA naar VVD, *Submission*, het grondwetartikel 23 over vrijheid van onderwijs, haar glamourstatus in het buitenland, de val van Balkenende II – Hirsi Ali hield de vermoederen permanent bezig. Tot haar verdienste mag worden gerekend dat zij kwesties als eerwraak, uithuwelijking en huiselijk geweld op de politieke agenda zette.

Om inzicht te krijgen in hoe zij van een persoon van vlees en bloed uitgroeide tot een 'koningin die werd omringd door lakeien', is het de moeite waard om haar leven in Nederland te reconstrueren. Daarbij zal blijken dat zij de juiste vrouw was op het juiste moment op de juiste plek om zich uit te spreken over dat waar veel Nederlanders zich druk om maakten: de angst dat moslimmigranten de democratie om zeep zouden helpen. Het was geen toeval dat de vluchteling Hirsi Ali bekend werd als publiciste van ▶

► anti-islamstukken na de aanslagen van 11 september 2001. Zeker na de dood van Pim Fortuyn in mei 2002 zag een scala aan ontevreden intellectuelen in haar de ideale woordvoerster van hun eigen zorgen over de koers van Nederland – de mediagenieke, charmante en verbaal begaafde Hirsi Ali wist als geen ander coverlines te scoren met onwelgevallige boodschappen. Als zwarte vrouw afkomstig uit de islamitische wereld kon haar bovendien geen racisme worden verweten als zij de moslimgemeenschap bekritiseerde.

De ambitieuze Hirsi Ali, die naar Nederland was gekomen ‘omdat zij het heft van haar leven in eigen hand wilde nemen’ was bereid om de rol als ‘buitenstaander’ in de Nederlands politiek met flair te spelen. Om aan autoriteit te winnen gooide ze haar eigen levensgeschiedenis in de strijd, waarbij feit en fictie achteraf niet altijd meer te ontrafelen zijn. In 2002 werd zij voor het eerst bedreigd vanwege haar mening over de islam. Sindsdien viel haar leven samen met haar politieke boodschap.

Ampers een jaar na haar aankomst in Nederland, maakte Ayaan Hirsi Ali al haar debuut op de Nederlandse tv. In 1993 figureerde ze in een reportage van de Nederlandse Moslim Omroep (NMO). In een paars gewatteerde jas, met bol gezicht en korte kroesharen stond zij voor een caravan van het asielzoekerscentrum in de bossen van Lunteren. Er werd haar gevraagd of ze steun kreeg van andere moslims in dit vreemde land. Eigenlijk niet, bekende Hirsi Ali zachtjes, in gebroken maar goed verstaanbaar Nederlands; zij ging vooral om met Nederlanders.

Het waren deze Nederlanders die Hirsi Ali bij de tv-makers naar voren hadden geschoven als visitekaartje van het asielzoekerscentrum. In werkelijkheid woonde Hirsi Ali ten tijde van de tv-opnamen al niet meer in het opvangcentrum. Acht maanden na haar aankomst in Nederland had ze een huurflat gekregen in Ede. Maar toen de NMO met het verzoek in Lunteren kwam om een asielzoeker te portretteren, viel de keus van het personeel als vanzelf op oud-bewoonster Hirsi Ali. Voormalig medewerkster Gonny van Soest: “Je kiest dan toch iemand die er aardig uitziet en goed haar woordje kan doen; de beste leerlinge van de klas was Ayaan.”

Van Soest vertelt dat de Somalische Hirsi Ali van begin af aan Nederlanders voor zich innam met haar open, vrolijke karakter en haar ‘drive om vooruit te komen’.

Een andere oud-medewerkster, die niet met naam wil worden genoemd, herinnert zich dat ‘de meid met die geweldige smile’ veel vragen stelde. “Ayaan wilde weten hoe het leven in Nederland functioneert, of mannen en vrouwen samen naar school gaan, hoe het er in families aan toe gaat, dat soort dingen.”

Leo Louwé van VluchtelingenWerk Nederland leerde Hirsi Ali kennen doordat ze spontaan insprong als tolk voor andere vluchtelingen. Naast Somalisch en Engels sprak ze ook Arabisch, en ze deed haar best om snel Nederlands te leren. Haar talenkennis was uitzonderlijk. “Ayaan viel op,” zegt Louwé. “Vaak zat ze uren te kletsen met de portiers; die vonden dat reuze gezellig.”

Van Soest weet nog dat ze ook wel hielp in de centrale keuken, waar drie keer per dag voor alle bewoners werd gekookt. “Op het

terrein met 85 caravans was weinig te doen. Ik geloof dat asielzoekers in die dagen 25 gulden zakgeld per week kregen. Maar ik heb Ayaan nooit horen klagen.”

Zoals toen al bleek, had Hirsi Ali een geweldig vermogen om zich naar de omstandigheden te schikken. Het moet voor een stads meisje uit Nairobi een behoorlijke omschakeling zijn geweest om ineens op het christelijke platteland in de Nederlandse provincie te wonen.

Het opvangcentrum in Lunteren was voor haar aankomst nog maar net geopend, en de komst van asielzoekers had in het dorp veel ophef veroorzaakt, vertelt Louwé. Begin jaren negentig was in Den Haag het ideaal van de multiculturele samenleving nog springlevend. Door politici als Hedy d’Ancona werden niet-westerse migranten met hun eigen culturen, gebruiken en gerechten gezien als verrijking voor het land.

Het multiculturele ideaal van de Haagse beleidsmakers werd niet door alle christenen in Lunteren gedeeld. Die moesten over het algemeen weinig hebben van vreemden uit het buitenland. Maar er waren in de *Bible belt* ook Nederlanders zoals de vijftigers

Louwé en zijn vrouw, die na een informatieavond van de gemeente vonden dat zij ‘niet konden oordelen over mensen die wij niet kennen’. Louwé meldde zich aan bij VluchtelingenWerk, zijn vrouw bemande de tweedehandskledingwinkel die op het asielzoekersterrein werd geopend.

De aversie tegen asielzoekers die flink wat Lunterense dorpelingen voelden, liet Hirsi Ali blijkbaar ongemoeid. Getuige haar memoires waren alle mensen die zij ontmoette, inclusief agenten, IND-medewerkers en advocaten ‘aardig’, ‘beleefd’ en ‘zorgzaam’. Hirsi Ali waande zich Alice in Wonderland; het leven in Nederland was ‘net een droom’.

De jonge asielzoekster moet Nederlanders destijds hebben geveid als ze toen net

zo lovend over ons land sprak zoals ze er later over zou schrijven. Blijkbaar voelde ze goed aan dat een positieve, complimenteuzen houding haar verder kon brengen dan klagen, zoals veel landgenoten volgens haar deden.

Een voormalige medewerkster denkt ook niet dat Hirsi Ali overdrijft als ze haar leven omschrijft als ‘een droom’, terwijl ze toch met drie andere vrouwen in een kleine caravan woonde. “Natuurlijk, er zijn leukere plaatsen dan een asielzoekerscentrum. Waar veel mensen uit verschillende culturen dicht op elkaar wonen, ontstaan onvermijdelijk spanningen. Maar in Lunteren ging het er in 1992 gemoedelijk aan toe, er was grote onderlinge verbondenheid tussen bewoners en personeel.”

“Het was tegen de regels, en het was ook niet mijn gewoonte,” vertelt Van Soest, “maar Ayaan kwam ook wel bij mij thuis. Dat ging heel spontaan. Zag ik haar in het dorp, dan zei ik: ‘Kom een kop thee drinken.’” Ook Louwé nodigde Hirsi Ali uit in zijn twee-onder-een-kapwoning. Bij Van Soest werd ze ook gevraagd op feesten. “Ik herinner me dat ze op de zestigste verjaardag van mijn man een *Suske en Wiske*-stripboek meebracht. Toen wist ik: dit meisje heeft het in de smiezen. Zij snapte dat het bij Nederlanders niet gaat om de waarde van een cadeau, maar om de persoonlijke gedachte achter de gift. Ik dacht toen al: die Ayaan kan het nog wel eens ver gaan schoppen.” |

‘Voor een verjaardag bracht ze een stripboek van Suske en Wiske mee. Ze snapte dat het hier niet gaat om de waarde van een cadeau.’